

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. α.

1. α

2. β

3.β

β. «παρ' ἦν» : Η αντωνυμία «ἦν» αναφέρεται στην λέξη «ἐπάνω ὁδόν» του αρχαίου κειμένου.

«ὑπὲρ ὧν» : Η αντωνυμία «ὧν» αναφέρεται στη λέξη « τα παραφράγματα » του αρχαίου κειμένου.

ΘΕΜΑ Β

B1. Ο βασικός εκφραστικός τρόπος , με τον οποίο ο Πλάτωνας παρουσιάζει το θέμα του μύθου είναι η αλληγορία. Η αλληγορία είναι ένας εκφραστικός τρόπος με τον οποίο ο συγγραφέας άλλα λέει και άλλα εννοεί. Πρόκειται συνεπώς για συνεχή μεταφορά ή παρομοίωση. Η αλληγορία του σπηλαίου , όπως αναπτύσσεται στην αρχή του Ζ' βιβλίου της Πολιτείας, αναφέρεται στη επίδραση που ασκεί η παιδεία στην ανθρώπινη φύση , στην υποχρέωση που έχει ο ορθώς πεπαιδευμένος , δηλαδή , ο φιλόσοφος , να φωτίσει τους συνανθρώπους του, αλλά και γενικότερα στην αντίθεση ανάμεσα στον κόσμο που συλλαμβάνουμε με τις αισθήσεις μας και στον κόσμο της νόησης. Ειδικότερα , η χρήση του ρήματος «ἀπείκασον » («ἀπείκασον τοιούτω πάθει») στη αρχή της αφήγησης, που είναι γνωστή ως ο «(πλατωνικός) μύθος του σπηλαίου» σηματοδοτεί την έναρξη ενός λόγου αλληγορικού. Το ρήμα «ἀπείκάζω» σημαίνει απομιμούμαι, απεικονίζω, παρουσιάζω μέσα από μια παραβολή /σύγκριση. Μια αλληγορία συνεπάγεται πως όσα λέγονται έχουν και ένα άλλο επίπεδο σημασιών, πως οι λέξεις, οι έννοιες και οι περιγραφές έχουν πέρα από την κυριολεκτική τους και μια συμβολική σημασία. Με την προτροπή που εκφράζει το ρήμα «ἀπείκασον », ο Σωκράτης μάς εισάγει στην παρομοίωση ή στη μεταφορά του σπηλαίου, όπου παριστάνεται ο κόσμος με σπηλιά και οι άνθρωποι με δεσμώτες. Ο Πλάτωνας χρησιμοποιεί την αλληγορία είτε για να κάνει πιο κατανοητές δύσκολες φιλοσοφικές έννοιες είτε για να προσεγγίσει και να στηρίξει απόψεις που δεν μπορούν ν' αποδειχτούν με τη διαλεκτική είτε για να προσελκύσει την προσοχή και το ενδιαφέρον των αναγνωστών. Επομένως, η αξία της είναι διδακτική και όχι αποδεικτική. Πρόκειται για έναν αναλογικό συλλογισμό, με τον οποίο ο φιλόσοφος εξηγεί πώς βλέπει τον κόσμο και όχι πώς αιτιολογεί την κατάσταση του κόσμου.

Επιπρόσθετα, με την αναφορά στις λέξεις «παιδεία» και «απαιδευσία» («παιδείας τε πέρι καί απαιδευσίας») ορίζεται μια πρώτη θεματική για τον μύθο του σπηλαίου: ο Πλάτων θα μιλήσει αλληγορικά περί παιδείας (και έλλειψη παιδείας). Στην «Πολιτεία» γενικότερα η αναφορά στην παιδεία γίνεται πάντα σε σύνδεση με την ηθική διαπαιδαγώγηση των πολιτών (424α): «τροφή γάρ και παιδευσις χρηστή σωζομένη φύσεις αγαθάς ἐμποιεῖ, καί αὖ φύσεις χρησταί τοιαύτης παιδείας ἀντιλαμβανόμεναι ἔτι βελτίους τῶν προτέρων φύονται» (γιατί η καλή εκπαίδευση και η ανατροφή, αν διατηρείται, γεννά καλές φύσεις, και πάλι οι χρηστές αυτές

φύσεις, όταν λάβουν μια τέτοια ανατροφή, θα γίνουν ακόμη καλύτερες από τις προηγούμενες). Στον μύθο του σπηλαίου, ειδικότερα, η αναφορά στην παιδεία έχει και γνωσιολογικό περιεχόμενο: πώς μπορεί ο άνθρωπος να γνωρίσει την αλήθεια, και μάλιστα το αληθινά υπαρκτό; Η προτροπή του Σωκράτη προς τον Γλαύκωνα είναι να φανταστεί την ανθρώπινη φύση ως προς την παιδεία (γνώση) και την απαιδευσία (αγνωσία) με την εικόνα ενός υπόγειου σπηλαίου με ανθρώπους εντός του («Μετὰ ταῦτα δὴ...οἰκῆσει σπηλαιώδει»). Οι δεσμώτες βρίσκονται στο σπήλαιο από την παιδική τους ηλικία («ἐκ παίδων»), ώστε να μην έχουν εμπειρίες από τον έξω κόσμο, την εξωτερική πραγματικότητα. Είναι δεμένοι και στα χέρια και στα πόδια και στον αυχένα, ώστε να μην μπορούν να κινηθούν («ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένας»). Τα ασφυκτικά δεσμά τους καθλώνουν ώστε να μπορούν να βλέπουν μόνο μπροστά, στο βάθος του σπηλαίου, αδυνατώντας να κάνουν την παραμικρή κίνηση του κεφαλιού τους και να στρέψουν το βλέμμα τους προς άλλη κατεύθυνση («ὥστε μένειν τε αὐτοὺς εἷς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὄραν, κύκλω δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν»). Η αίσθηση της ὄρασης πλανά ολοκληρωτικά τους δεσμώτες, καθώς δεν έχουν αντικρύσει τίποτε άλλο στη ζωή τους ούτε καν τους εαυτούς τους, ούτε τους διπλανούς τους, πέρα από τρεμάμενες σκιές που πέφτουν από το φως της φωτιάς στο απέναντι τμήμα της σπηλιάς («τοὺς γὰρ τοιοῦτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἶε ἄν τι ἕωρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιάς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπτούσας;»). Η αντίθεση «παιδεία – ἀπαιδευσία» προσοικονομεί τη σύνθεση των αντιθετικών στοιχείων της εικόνας στη συνέχεια της περιγραφής. Η αναστροφή της πρόθεσης «περὶ» με τον αναβιβασμό του τόνου («παιδείας τε πέρι») προσδίδει επισημότητα στην περιγραφή και τραγικότητα στο ύφος, εντείνοντας την προσοχή των ακροατών. Ταυτόχρονα η αναφορά του Σωκράτη συνδέεται με την προηγούμενη φιλοσοφική εξέταση για την υποχρέωση της ιδανικής πολιτείας να παρέχει στους πολίτες της την κατάλληλη εκπαίδευση για την τάξη στην οποία ανήκει ο καθένας τους.

B2. Στο διδαγμένο κείμενο του Πλάτωνα αναφέρεται πως ένα μέρος του κόσμου είναι παροδικό, αισθητό και ψεύτικο, και ένα μέρος είναι αιώνιο, νοητό και αληθινό· και αυτά τα διαφορετικά επίπεδα τα γνωρίζουμε με διαφορετικό τρόπο. Τον νοητό κόσμο, τις Ιδέες που συγκροτούν τον δικό τους «ὑπερουράνιον τόπον» (Φαῖδρος 247c) και είναι χωριστές από τα αισθητά αντικείμενα, τις γνωρίζουμε με τη νόηση, με το λογικό μέρος της ψυχής. Στην αλληγορία του σπηλαίου, οι δεσμώτες βρίσκονται κυριολεκτικά ριγμένοι σε μια αρνητική «φυσική κατάσταση»: διά βίου ακινητοποιημένοι εκλαμβάνουν τις σκιές που βλέπουν για πραγματικότητα και δεν έχουν καμία συνείδηση ότι μπορεί να υπάρχει και κάτι άλλο («Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἰοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἡγή ἂν τὰ ὄντα αὐτοὺς νομίζειν ἄπερ ὄρων;»).

Με παρόμοιο τρόπο, στην πρώτη παράγραφο του παράλληλου κειμένου του Τζωρτζ Όργουελ αναφέρεται η κατασκευή μιας ψευδούς πραγματικότητας από ένα απολυταρχικό Κόμμα μέσω μηχανισμών προπαγάνδας και διαστρέβλωσης των γεγονότων («το Κόμμα θα ανακοίνωνε ...πιστέψεις») όπου γίνεται αποδεκτή μόνο «η λογική του ισχυρού». Οι εμπειρίες που συλλαμβάνονται μέσω των αισθήσεων δεν

είναι έγκυρες και η εξωτερική πραγματικότητα δεν υπάρχει («Η φιλοσοφία του Κόμματος ... εξωτερικής πραγματικότητας»).

Αντίθετα, στη δεύτερη παράγραφο του παράλληλου κειμένου, ο πολίτης που ζει σε αυτή την πραγματικότητα αντιλαμβάνεται πως δεν μπορεί να αντιπαρατεθεί στη δύναμη του Κόμματος (« Η καρδιά του Γουίνστον .... ανταπαντήσει»). Ωστόσο, έχει επίγνωση της ύπαρξης μιας εξωτερικής πραγματικότητας και πως ότι αντιλαμβάνεται με τις αισθήσεις του είναι υπαρκτό, αληθινό («ο υλικός κόσμος υπάρχει, οι νόμοι του δεν αλλάζουν») εν αντιθέσει με τον Πλάτωνα που υποστηρίζει πως ό,τι συλλαμβάνουμε με τις αισθήσεις μας είναι απατηλό και αποτελεί ψευδαίσθηση που μας απομακρύνει από τον νοητό κόσμο, τις Ιδέες.

B3.

1. οισοφάγο
2. φόρος
3. φορέματα
4. φέρσιμό (του)
5. φερέφωνο

B4.

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό
4. Σωστό
5. Λάθος

Γ.ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. (Λέει ο Πρόδικος) ότι εξέταζε προσεκτικά πολλές φορές τον εαυτό της και παρατηρούσε, αν κάποιος άλλος την έβλεπε, ενώ, πολλές φορές, έστρεφε το βλέμμα της και στη σκιά της. Όταν έφτασαν, όμως, πιο κοντά στον Ηρακλή (λέει) ότι αυτή που αναφέρθηκε πρώτη προχωρούσε με τον ίδιο τρόπο (τον ίδιο βηματισμό), ενώ η άλλη, επειδή ήθελε να προφτάσει (λέει) ότι έτρεξε προς τον Ηρακλή και του είπε 'Σε βλέπω, Ηρακλή, να απορείς ποιόν δρόμο να ακολουθήσεις στη ζωή σου.

Εάν λοιπόν κάνεις εμένα φίλη σου, θα σε οδηγήσω στον πιο ευχάριστο και στον πιο εύκολο δρόμο (πορεία) και δεν θα υπάρξει αφενός τίποτε από τα ευχάριστα που δεν θα γευτείς (δεν θα είσαι αμέτοχος σε τίποτα από τα ευχάριστα) αφετέρου θα ζήσεις όλη σου τη ζωή, χωρίς να έχεις την εμπειρία δύσκολων καταστάσεων (δυσχερειών).

Γ2. Στο απόσπασμα του Ξενοφώντα, παρουσιάζεται η συνάντηση του Ηρακλή με την Αρετή και την Κακία, όπως συνέθεσε ο σοφιστής Πρόδικος και αναδιηγήθηκε ο Σωκράτης. Εξετάζεται, δηλαδή, το δίπολο της Αρετής και της Κακίας στη ζωή των ανθρώπων. Σκιαγραφώντας ο Πρόδικος τις προσωποποιημένες αυτές έννοιες, η Αρετή εμφανίζεται ευπρεπής, με ευγενική φύση και με καθαρότητα σώματος «*τὴν μὲν ἑτέραν εὐπρεπὴ τε ἰδεῖν καὶ ἐλευθέριον φύσει, κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι*». Τα μάτια της αποπνέουν σεβασμό και κοσμεῖται από σωφροσύνη «*τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνη*». Είναι μια προσωπικότητα φρόνιμη και εγκρατής, ενώ τα ενδύματά της είναι λευκά (στοιχεία που καταδεικνύουν την αγνότητά της) «*ἔσθητι δὲ λευκῆ*». Γενικότερα, πρόκειται για μια μορφή με εκλεπτυσμένα χαρακτηριστικά, που συνάδουν με την ελεύθερη φύση της.

Από την άλλη, η Κακία έχει διαφορετική εξωτερική εμφάνιση. Είναι ευτραφής, με απαλό (μαλακό) δέρμα «*ἑτέραν τετραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἀπαλότητα*». Έχει εξωραϊσμένη εικόνα, καθώς είναι βαμμένη και γι' αυτό το δέρμα της είναι πιο λευκό και ερυθρό από το φυσικό της. Έχει επιλέξει μια στάση σώματος, που δείχνει ότι έχει μεγαλύτερο ύψος από αυτό που ορίζει η φύση της (είναι μεγαλόσωμη), ενώ τα μάτια της είναι ανορθωμένα. Τα ενδύματά της είναι επιμελημένα και αποκαλύπτουν το νεανικό της κάλλος.

Βέβαια, αναφέρεται ότι και οι δύο γυναικείες μορφές είναι επιβλητικές (μεγαλόσωμες).

Γ3. α. Τα ουσιαστικά της γ' κλίσης που απαντώνται στο απόσπασμα είναι τα ακόλουθα: γυναίκας, φύσει, σῶμα, καθαρότητι

Γενική ενικού ουσιαστικών γ' κλίσης:

γυναίκας : γυναικός

φύσει: φύσεως

σῶμα: σώματος

καθαρότητι: καθαρότητος

β. φανῆναι: φάνηθι
 μεγάλας : μειζόνων
 ἰδεῖν : ὀψομένη
 ἐπισκοπεῖν : ἐπεσκόπει/ ἐπεσκοπεῖτο
 ἄξω : ἀγάγωμεν
 οὐδενὸς : οὐδεμιᾶ

Γ4. α. ἰδεῖν: ἀπαρέμφατο τῆς ἀναφορᾶς ἀπὸ τοῦ ἐπίθετο «εὐπρεπῆ»
τῆς φύσεως: γενικὴ συγκριτικὴ (β' ὅρος σύγκρισης) ἀπὸ τοῦ ἐπίθετο συγκριτικοῦ βαθμοῦ «ὀρθότεραν»
 τῷ Ἡρακλεῖ: ἀντικείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου «προσδραμεῖν»
 ἀποροῦντα: κατηγορηματικὴ ονοματικὴ μετοχὴ, συνημμένη στο «σε», ἀντικείμενο τοῦ ρήματος (αισθήσεως) Ὅρῳ , ἀπὸ τοῦ ὁποῖο ἐξαρτάται . Λειτουργεῖ ὡς κατηγορηματικὸς προσδιορισμὸς στο ἀντικείμενο «σε».
 φίλην : κατηγορούμενο στο ἀντικείμενο «ἐμὲ» τῆς μετοχῆς «ποιησάμενος».
 τῶν χαλεπῶν: γενικὴ ἀντικειμενικὴ(ετερόπτωτος ονοματικὸς προσδιορισμὸς) ἀπὸ τοῦ ἐπίθετο ἄπειρος.
β. Ἡ δευτερεύουσα ονοματικὴ πρόταση τοῦ ἀποσπάσματος εἶναι ἡ ἀκόλουθη: «εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾷται».
 Πρόκειται γιὰ δευτερεύουσα ονοματικὴ πλάγια ἐρωτηματικὴ πρόταση , ολικῆς ἀγνοίας μονομελή. Ἐκφέρεται με ὀριστικὴ ἐνεστώτα « θεᾷται», γιὰτί δηλώνει τὸ πραγματικὸ , τὸ βέβαιο . Λειτουργεῖ ὡς ἀντικείμενο στο ἀπαρέμφατο «ἐπισκοπεῖν» (προερχόμενο ἀπὸ τὸ ρῆμα σκέψης σκοπέω -ῶ).

Επιμέλεια
 Μ. Λιάλιου – Β. Καστάνη